

A PUSZTAMARÓTI ERDŐGONDNOKSÁG KRÓNIKÁJA

1945-1948

PANKOTAI GÁBOR

A felszabadulás után az erdészet aránylag gyorsan talpra állott. Az erdészek, erdőmérnökök jelentős része szolgálati helyén maradt és felszaporodott az erdélyi és a felvidéki részokről áttelepült személyzettel. Munkához láttak és manapság elképzelhetetlen körülmények között hozzákezdtek a romok eltakarításához, a holtak eltemetéséhez és a munka megindításához.

Tűlzás nélkül megállapíthatjuk, hogy az erdőgazdaság az újjáépítés első éveiben fontos szerepet töltött be. A bányákat az elinduláshoz bányafához, a megrongált vasutakat talpfához, a postai szerveket a kiszaggatott vezetékoszlopok pótlásához, a budapesti és egyéb városi pékségeket tüzelőhöz kellett sürgősen juttatni. Nem kis mennyiség volt az a faanyag, melyet a romos épületek kijavításához adtak ki az erdészet szervei! (Az összes kitermelés 1945/46. gazdasági évben 6 millió m³ összes fára becsülhető.)

Az erdőhivatalok aránylag kedvezően átvészelték a harci eseményeket. Kivételt képezett *Buda környéke, a Gerecse, a Vértes, valamint a Balaton déli szögletétől a Dráváig terjedő terület*, ahol a front egy ideig megrekedt és rettenetes nyomorúság maradt utána. Ebben az időben az alábbi erdőigazgatóságok működtek hazánk területén: kaposvári, szombathelyi, győri, gödöllői, miskolci, debreceni és a szegedi, a hozzájuk tartozó erdőfelügyelőségekkel és — ahol kincstári erdőbirtok volt, tehát Gödöllőn és Miskolcon — az erdőhivatalokkal.

A 600/1945. sz. törvényerejű rendelet megjelenése után ezek a szervek hozzáláttak az erdők államosításához. Kialakították az állami erdőhivatalokat, ez nagyobb erdőbirtokokon csupán a tábla kicserélésére hagyatkozott, míg kisebb erdőbirtokokat 3—4 ezer ha-os kezelési egységbe vontak össze.

Ezeknek a munkáknak végrehajtása során került államosításra a *Gerecse hegységben* elterülő két volt hercegprímási erdőgondnokság is. Mivel ezek Komárom—Esztergom megye területére estek, irányításukat az 1945. előtti illetékesség figyelembe vételével a győri M. Áll. Erdőigazgatóság (továbbiakban *Eig*) látta el. Az államosítást jegyzőkönyvileg — azt hiszem 1945. júl. 1-re — az esztergomi erdőfelügyelő — *Nagy Jenő* erdőtanácsos — el is végezte.

A győri erdőigazgató, *Istvánffy József* 1945. augusztus elején bízott meg a pusztamaróti volt hercegprímási erdőgondnokságból alakult erdőhivatal vezetésével, melyet *augusztus 9-én* el is foglaltam. A gondjaimra bízott erdő, községenkénti megoszlásban az alábbi volt:

Nyergesújfalu 1465 ha állami 140 ha közbirtokossági
 Bajót 494 ha állami 147 ha közbirtokossági
 Héreg 1148 ha állami 92 ha közbirtokossági
 Tehát összesen: 3107 ha állami és 379 ha közbirtokossági erdő.

A hivatal épülete az erdő közepén, a pusztamaróti majortól néhány száz méterre állott. A majorban öt család lakott és egy erdész munkatársam. A lakások kritikán aluliak. Földes szoba, két család részére közös konyha. Az erdőt az ún. vízvázalstói rakodón érte el a süttői 760 mm nyomtávú, gőzüzemű erdei vasút, amelynek vonala innen kb. 1 km hosszon a major szélén álló fűtőházhoz és rakodóhoz ereszkedett le. Az erdei vasút a maróti területnek csupán egy jelentéktelen részét szolgálta ki. A nyergesújfalui, bajóti és részben a héregi erdők fája a nyergesújfalui MÁV állomásra gravitált.

A kezelési teendőket hat védkerületvezető erdész látta el. Ezekre tehát fenként kb. 600 ha terület jutott. Ez alapján véve nem volt sok, de ha számításba vesszük, hogy az egész szolgálatot gyalog kellett ellátni, valamint a család élelmezését valahogy előteremteni, körvonalazódnak a nehézségek. *Telefonunk sehol sem volt* és az ott végzett munkámat mindvégig e nélkül láttam el. (Az erdőhivatali helyiséget és a szolgálati lakás egy részét magába foglaló épület ma is áll. Más részét a gazdasági épületekkel együtt lebontották. A majorból az ott lakók elköltöztek!)

Az erdőhivatal eszközállománya odaérkezésemkor a legszükségesebb — aránylag használható — bútorokból, egy rozszant lovaskocsiból, néhány lószerszámból, egy lejárt üzemtervből, egy üzemképes táskairógépből és egy páncélszekrényből állott. Lovak, erdei szerszámok, szekerek nem voltak. Ami mindenütt volt található: fegyver, lőszer, acélsisak, tányérakna, néhány kiégett harcokosi és több eltemetetlen katona holtteste. A legközelebbi orvos

Az Erdőgondnokság személyzete 1947. január 21-én, az Erdőgondnokság épülete előtt! Balról jobbra: Tonka József erdész, Hunyadi József erdészeti üzemi tiszt, Szalay Károly erdőlegény, Németh Ferenc erdész, Pankotai Gábor áll. erdőmérnök, erdőgondnok, Sárkány Ferenc, id. Hunyadi Lajos és Ecsek István erdészek. (Fotó: Tóth Gyula erdész)

és posta: *Nyergesújfalu*, kocsin 14 km, gyalog az erdön át kb. 9 km. A P. marót—Bajót útnál rosszabbat életemben nem láttam: 1946-ban a víz még egy tányéraknát mosott ki a burkolatból, ami valószínűleg harcokocsira volt élesítve. Rengeteg ágyúlőszert, aknát stb. ástunk el. Az erdei vasút pályáját, melyet a harcokocsik széttapostak a süttőiek rövidesen helyreállították. Csemetekertje az erdőhivatalnak nem volt.

AZ ELSŐ FELADATOK

Erdőigazgatómtól annyi utasítást kaptam: menjél ki, szedd össze az embereket és szervezz meg egy erdőhivatalt. (Akkor már négy éve szolgáltam az erdőkincstárt.)

Az „erdőhivatal” személyi állománya a következő volt:

Hunyadi József üzemi tiszt — ma nyugdíjas Gödöllőn.

Németh Ferenc védkerület vezető erdész. (A volt kaposvári igazgató *N. Vilmos* bátyja.)

id. Hunyadi József vk. erdész

Ecsek István vk. erdész

Tonka József vk. erdész

Sárkány Ferenc vk. erdész

Tóth Gyula vk. erdész nyugdíjas, Bajót.

Majoros Mihály vk. erdész nyugdíjas, Telki.

Ezeken kívül *Szalay Károly* gyakornok, *Balázs István* és *Király János* fogatosok. Mindannyiukra szeretettel emlékszem vissza!

Az első feladatok közé tartozott a megrongálódott *szolgálati lakások* helyreállítása, a személyzet ellátása és beosztása. A harcok során a Héreg-köveshidi erdészház leégett. Németh Ferenc erdész az égő házból apró gyermekeit mentve, megmaradt teheneit vezetve aknatűz és golyózápor közben menekült Héregre. A dámvadasi erdészlakásokat egy üzemanyag hiányában felrobbantott német páncélos súlyosan megrongálta. A legszükségesebb javításokat azonnal megkezdtük. A nehezen összetoborzott mesterembereket fával fizettük. Sok munkát erdészeim maguk végeztek el.

A rendelkezések értelmében az 1944/45 telén kitermelt faanyag a régi tulajdonost illette. Néhány száz eürm tűzifa volt az erdőhivatal területén ilyen. Számba vettük, kiszolgáltattuk. Ugyancsak kitermeltük a személyzet téli tüzelőjét is. A süttői erdészterületén már a nyár folyamán megindult a termelés. Egy budapesti fakitermelő vállalat, az „Általános Faipari RT.” az FM-en keresztül megvásárolta lábön kitermelésre az erdei vasút környékén levő állományokat. Ugyan ez a cég dolgozott még Szilvásváradon is. Megfelelő beszerzői útján budapesti központja előteremtette a fakitermelő munkások számára a szükséges lisztet, sót, zsírt, és a legfontosabb eszközöket. Az eddig tisztán igazgatási teendőket ellátó Eig erre nem lett volna képes. Élelem nélkül munkást nem lehetett kapni, az infláció szédületesen felgyorsult. A pénz teljesen elvesztette értékét. Az igazság kedvéért meg kell jegyezni, hogy a kitermelő vállalat vezetője *Neményi Ferenc* igen sokat segített a személyzeten is, akinek nem jutott beosztás, alkalmazta. Így került kérésemre 1945 karácsonyán a hadifogságból hazatérő *Palócz József* a cég szilvásváradai üzeméhez.

A személyzet fizetése az illetményfa, és az a kis föld volt, melyet nyomorúságos eszközökkel maga meg tudott művelni. Ez alól természetesen én sem voltam kivétel. Mindenki ki volt éhezve, asszonyaink leleménye és áldozatos

munkája nélkül elképzelhetetlen lett volna a szolgálat. Legtöbben lehasznált katonagúnyában jártunk, melyre civil gombok kerültek.

A REND HELYREÁLLÍTÁSA

Súlyos feladat volt a köz- és vagyonbiztonság helyreállítása, a falopások és orvvadászat megszüntetése. A debreceni kormány felhívására megalakult polgárőrsek és rendőri szervek a községeken kívül nem tudtak hatékonyan közbelépni, de telefon hiányában őket értesíteni sem lehetett. A legközelebb működő rendőri szerv Nyergesújfalun alakult. Vezetője *Lőcsei* őrmester messzemenő támogatását élveztük, amely 1946-ban havi egyszeri látogatásra szorult. Elég baja volt neki a községben, mely főközlekedési út mellett feküdt.

Odakerülésem előtt egy rablóbanda kifosztotta és teljesen kiirtotta a bajnai határban levő tanya (Szabó tanya) lakóit. Ecsek István fiát agyonlőtték az orvvadászok, Szabó erdész Dámvasdából elindult, hogy kerületében körülnézzen. Többé nem tért vissza. Alkonyattal itt is, ott is megszólaltak az orvvadászok puskái. Akinek ökre, lova volt, kiment az erdőbe és vitte, amit látott.

Elhatároztuk a kormány felhívásának eleget téve a rend helyreállítását. Fegyveres fellépésnél a teljes személyzetemre, de főként a központi beosztásokra számíthattam. Fegyver, lőszer volt elég. Elkezdtük járni az erdőt. Az esetek nagy részében a fegyveresek eldobták a fegyvert és elfutottak vagy megadták magukat. A lőfegyver elkobzása után — megfelelő „oktatás”-sal elbocsájtottuk őket. Feljelentésre, bírósági tárgyalásra sem idő, sem mód nem volt. Lassan elterjedt a híre az erdész személyzet kemény fellépésének, és a lövöldözés elcsitult, a falopások lényegesen csökkentek!

A legelső nagyobb orvvadászok azonban még nem vonultak vissza. Ezek ellen valóságos háborút kellett viselnünk, melynek néhány fontosabb epizódját leírom. Egy nap Ecsek kolléga orvvadászaton meglepett egy bajóti polgárt. Mikor felszólította fegyvere átadására ez váliához kapta a Mausert és rálőtt Ecsek kollégára. Ő viszonzta a lövést, és az orvvadász kezét és állát találta. Tevékeny segítségemre, Németh Ferenc erdészre egy reggel rálőtt valaki, midőn háza ajtaján kilépett. A lövés a comb izomzatát ütötte át. A tettet nem sikerült elfogni.

Mindezek ellenére a küzdelem folytatódott és az elszedett puskák száma szaporodott. Mindannyian fel voltunk készülve, hogy valahol ránk lőnek.

Egy éjszaka — ez már 1946. júliusában lehetett — bezörget hozzánk az egyik legény, azt hiszem Szalay Karcsi. „Mérnök úr, tessék jönni Vaddisznóban megtámadták a tiszt urat! Folyik a lövöldözés!” Jó magam, Majoros Miska, egy-kettőre nadrágba bújtunk, a Mausereket nem nagyon kellett keresgélni. Rohanás le Vaddisznósba kb. 800 méter a nyíladékon. Mire odaértünk már lezajlott a küzdelem, melyet röviden leírok: A vaddisznói szolgálati lakóházzal szemben, azzal párhuzamosan, mintegy 15 m-re volt a gazdasági épület. Az épületben téhen és disznó. A lakóház konyhaajtaja nyitva, csak egy alacsony léces ajtó volt behajtva. A konyhában egy priccsen aludt *Király János* fogatos. A rablók — két fő — a disznót akarták elhajtani a hidasból. A disznó röffenesre *Király* felébredt és fel akart kelni. Az ágyreccsenés és mozgás megriasztotta a betörőket és belőttek a konyhába. A lövés *Király* lábát találta. A dörrenésre *Hunyadi*, aki a konyhába nyíló szobában aludt kiugrott az ágyból és benyitott a konyhába, kezébe a rövid csövű vadász Mauserral. A géppisztolyos betörő felugrott a tornácra és a konyhaajtón

belőtt, amit Hunyadi viszonzott. A két lőfegyver csöve nem lehetett 2 m-nél messzebb egymástól, a lövések azonban a csodával határosan elkerülték Hunyadit. Az ő általa leadott három-négy lövésből egy a betolakodó kezét érte, mire az eldobta a fegyvert és az ólnál tevékenykedő barátjával futásnak eredt. A találat a maradék vérnyomokból volt rekonstruálható. Megkíséreltük a rablókat üldözni, de leérkezésünkre ezek tért nyerhettek, a vérnyom is megszűnt, sötét is volt, így sikerült nekik kerekét oldani.

A helyzet kezdett megnyugodni. Már-már azt hittük vége a lövöldözésnek és a vadállomány nyugton marad. Csalódtunk! Egy nyári délután az irodából kilépve a Pisznice felől egy lövést hallottam. Vettem a fegyvert és kis kerülővel elindultam a lövés irányába. Nyár volt, 1946 nyara. Rövidesen a szálas állományt és a sűrű szederrel benőtt fiatalost elválasztó nyíladék szélén elfogtam a lövöldözőt. Fegyvere elvétele után elindultam vele az erdőgondnokság felé. Nem számoltam azzal, hogy nem egyedül van, hanem egy „brigáddal” terelik a szarvast a sűrűből. A többiek, akik a hegyoldalon 200—300 méterre tőlünk álltak lesbe, észre vették az esetet és cimborájuk kiszabadítására szörnyű ordításba és lövöldözésbe kezdtek.

Mikor egy lövés fejemtől nem messze fűtült el, beláttam, hogy nem tréfa a dolog és a nyíladék szélén a harcokból megmaradt lövészteknőben kerestem menedéket. A lövéseket módjával viszonyoztam. Közben foglyom is elvágódott és ahogy figyelmem elkerülte, bekúszott a sűrűbe. Csak annyi történetem volt, mind ami a tárba befért. Az orrvadászok — négyen-öten lehettek — kezdtek bekeríteni, gondolom foglyom kiszabadítása céljából. A szorult helyzetemből Majoros Mihály mentett ki, aki az éktelen lövöldözés hallatára segítségemre sietett. Most már kettesben válaszoltunk a lövésekre. Ellenfeleink vagy belátták, hogy nincs értelme a támadásnak, vagy elérve céljukat, cimborájuk kiszabadítását, felhagytak a lövöldözéssel és lassan visszavonultak. Egyedül az elkobzott fegyver, egy első világháborús Mannlicher maradt meg az esetből.

Évvél az utolsó próbálkozással meg is szűnt az orrvadászat. Legalábbis az erdőgondnokság területén. Helyre állt a rend. 1947 tavaszán egy hosszú szekérré való lőfegyvert adtam át Lőcsei törzsőrmesternek. A szarvasállomány maradványai meg voltak mentve. Fellépésünkre senki külön utasítást nem adott. Úgy éreztük erdészkötelességünk a vadállományt megvédeni. A szarvas az erdő tartozéka, az erdő pedig a mi gondjainkra volt bízva.

A MALLERD ERDŐGONDNOKSÁG

A földművelésügyi miniszter 80 600/1945. sz. rendeletével — nyilván az új szervezetnek előkészítéseképpen — 1945. júl. 1. hatállyal szabályozta az erdőigazgatóságok kerületét és négy erdőigazgatóságot szervezett, u.m. Pécs Zalaegerszeg, Eger és Balassagyarmat (ez utóbbi 1946 végén vagy 47 elején Vácra került).

1946. január 1-ével a kormányzat létrehozta a Magyar Állami Erdőgazdasági Üzemeket (MALLERD). Ennek hatását csak a tavaszi hónapokban éreztük. Három új erdőigazgatóság alakult u. m. Pécsen, Zalaegerszegen, Egerben, és a Gödöllői Eig. Budapestre került. Ha jól emlékszem a Tükör utcában kapott helyiséget. Az erdőigazgató *Sztankó Zoltán* főerdőtanácsos volt. Pusztamarót — azaz az egész Komárom—Esztergom megye Győrtől átkerült Budapesthez! Az „erdőhivatal” név megszűnt, helyette „erdőgondnokság” lettünk!

Az adminisztrációt is megszervezték. Új anyagkönyvelés, leltár és pénznapló, pénzkezelés lépett életbe. Mindezideig könyveltünk mindent úgy, ahogy tudtunk. Az egész adminisztrációt ketten végeztük Hunyadi Jóska és én! Az új szervezet működése a vagyionkezelés szabályozásán kívül két területen jelentkezett: az egyik az ún. *Ajtay Viktor* féle erdőleltár elkészítése, ami a meglévő, lejárt üzemterv és személyzetem segítségével elég megbízhatóan elkészült. A másik néhány ezer m³ házilagos kitermelése és 3000 db talpfa faragása, valamint bányafa termelése. Mindez 1946. első felére esett, midőn az országnak gyakorlatilag fizetési eszköze — pénze — nem volt.

Az infláció nagyságát végkifejletében az alábbi kis példa érzékeltetheti: Minden hó elseje előtt megkaptam az Eig.-tól a jóváhagyott fizetési jegyzéket és csekket, melyre felvehettem a nyergesújfalui postán a pénzt. 1946. júliusában is így volt. Augusztus 1-én — midőn az új forint bejött — lementem a postára az okmányokkal. A postás a számfajtott millpengőket a hivatalos kurzus szerint átszámította forintra és így fizette ki. A nyolc tagú személyzet átszámított fizetése — tessék elhinni, hogy így volt — 6 fillért tett ki az új pénz szerint. A következő hónapban azután már az új fizetési skála szerint kaptuk a fizetést, mely ugyan szerény volt, de vásárló erővel rendelkezett.

1946-ban a termelést pénz nélkül kezdtük meg. A legnagyobb problémát a talpfa faragás jelentette. A környékben talpfafaragó nem volt. Hunyadi kolléga felajánlotta, hogy megpróbál régi munkahelyéről — Kemencéről megfelelő brigádot toborozni. Fáradozásának megvolt az eredménye. Sikerült, azt hiszem hét jó talpfafaragót beszervezni. A nehézségek a fizetés körül jelentkeztek. A dolgozók alapfeltétele a természetbeni fizetés, azaz só, kenyér és szalonna.

A só-szerzés útja a következő volt: tölgy dongafáért a nyergesújfalui kádarmestertől hordókat cseréltünk; a hordókkal elmentünk Sós-kútra (kb. 40 km út) fogattal; a hordók egy részét átváltottuk borra, melyet a másik részbe töltöttünk; a borért a vállalatnál dolgozó tardosi fakitermelőktől megkaptuk a sót.

A lisztet a nyergesi molnártól (*Kürty*) fáért cseréltük. Mivel eddig a sütőben sütöttük a kenyeret, az udvaron kemencét építettünk. Feleségem vállalta a kenyér bedagasztását, bevetését és kiszedését. Így a napi kenyéradag is megvolt. A szalonnát a fakitermelő vállalaton keresztül szereztük meg.

Mivel az előírt talpfamennyiség csak a poligon talpfák kitermelésével volt kihozható, gondoskodni kellett a kirajzolt poligonok szétfűrészeléséről. Tardosról előkerült egy háromszemélyes fűrész. A bakokra kapcsolt talpfaröng alá két fő állt, míg a fűrész üres útján a rönk mellé helyezett pallón álló dolgozó emelte fel. Ezt a legprimitívebb eljárást talán ma nem is tanítják. Vége az, hogy meglett a talpfamennyiség. A MÁV átvevők úgy „szőröztek”, mintha a legkonzolidáltabb időt élnénk.

Lovakat sikerült szereznem, igen jó nyergem is volt, így lassan csökkent a gyalogolási nyomor. Az új erdőigazgatóság kinevezte „felügyeleti tisztemet” id. *Riedl Gyula* személyében. E kitűnő szakember sokat segített, bölcs tanácsaival és azzal, hogy Budapesten sok ügyünket elintézte. Így az 1947-es év már — a körülményekhez képest — jól indult. A MÁLLERD szervezet jól működött, és az erdészetek teljesítették az elvárásokat. *Barlayék* a gazdálkodást helyezték előtérbe, és súlyt helyeztek arra, hogy minden lehető forrás ki legyen aknázva.

A lovak ellenére továbbra is nehézséget okozott a közlekedés, legalábbis igen sok időt emésztett fel. A dolgozóimmal és a környező községek lakóival

jó kapcsolatot sikerült kialakítani, kiből néhány mind a mai napig él. A MÁLLERD vezetése súlyt helyezett az összes bevételi lehetőség — árutermelés kiépítésére. Erre az ösztönzésre két, egyenként 150 mázsás mészkeszket építettünk és a termelésből kikerülő — 7 cm átmérő alatti — ágfával igen sok meszet égettünk és értékesítettünk. A mészégetési tapasztalataimról az „Erdészeti Lapok” 1948. évf. 2—3. számában cikket is írtam. Ugyancsak végeztünk boksa készítést is, a kohászat faszén-szükségletének kielégítésére. A hegykúpon levő somos sűrűkből Tatabánya részére somfa bányász *kalapácsnyelet* készítettünk ezerszámra. Egy megmaradt 800-as szalagfűrészen kivágásokból előgyártott keréktalpakot, küllőket stb. termeltünk ki.

Az erdőgondnokság 1947. végére kifogástalanul működő termelési egységgé alakult. Az irodai munkát külső szolgálatunk teljesítése mellett Hunyadival ketten elvégeztük. Hóvégi leszámolóskor az éjfél még az irodában talált!

Erdészeti üzemegészségügyi szempontból figyelemre méltó tanulmányokat tartalmaz az AGROINFORM kiadásában megjelent Információ 1984. 4. szám. Az Állami Gazdaságok Üzemegészségügyi Szakbizottsága (ÁGÜSZ) 34 oldalas információs kiadványában *dr. Zsögön Éva*: Foglalkozási megbetegedések és fokozott expozíciós esetek 1983-ban, különös tekintettel a mezőgazdaságra és erdőgazdaságra, *dr. Kákósy Tibor*: Vibrációs ártalmak az erdőgazdaságban, *dr. Martin János*: Erdőgazdasági dolgozók foglalkozási eredetű halláskárosodásának kialakulása és prevenciója című írásait olvashatjuk.

A „kék” füzetként ismert sorozat 1984. 4. számát, tartalmánál fogva — méltán tekinthetjük erdészeti célszámnak is. Éppen ezért illesse köszönet *Budai Ágnes* felelős szerkesztőt. Az erdőgazdálkodásban a legtöbb gondot okozó — vibráció, zaj okozta halláskárosodás, kullancs-enkefalitisz — foglalkozási megbetegedést jelentő betegségecsoportra vonatkozó számadatok közel sem megnyugtatóak. *Dr. Zsögön Éva* tanulmányának 5. melléklete szerint — 1983-ban — a bejelentett foglalkozási megbetegedés 2545, 3,2%-kal több, mint 1982-ben. A mező- és erdőgazdaságban bejelentett foglalkozási megbetegedések száma (a 8. melléklet alapján) — 1983-ban — 422, az 1982. évi 402-vel szemben (4,9%-os emelkedés). A bejelentett (422) foglalkozási megbetegedésekből a vibráció okozta megbetegedések száma volt a legmagasabb, 116 (27,5%), a zaj okozta halláskárosodás 44 (10,4%), a kullancs-enkefalitisz 31 (7,3%). „A növekedés hátterében — állapítja meg *dr. Zsögön Éva* — ott vannak az egyes munkahelyek kedvezőtlen higiénés körülményei, műszaki állapota, sok esetben a technológiai fejelem lazulása”. A vibráció okozta megbetegedés — 1981-hez mérten — 41,5%-kal emelkedett 1983-ban. *Dr. Kákósy Tibor* írja: „Az 1983. évi morbiditási adatok ismeretében nem szorul különösebb bizonyításra az a tény, hogy a vibrációs ártalmak korunk legaktuálisabb, legégetőbb munkaegészségügyi problémái közé tartoznak”. *Dr. Martin János* a halláskárosodás „kialakulása, valamint a megelőzés szempontjából” elkülöníthető fő foglalkozási csoportok közül első helyen a „styhlfűrész-kezelők”-et és ezt követően az „erőgépezők, traktorosok”-at említi, majd nyomatékosan aláhúzza, hogy „A munkavégzés jellegénél és a viszonylag rövid napi behatási időnél fogva az egyéni hallásvédő eszközök közül a sisakkal kombinált fültek előírása javasolható. A megelőzés érdekében nagy figyelmet kell fordítani a védőeszköz rendszeres viselésére.” Az erdészeti üzemegészségügyet reflektorfénybe állító információs kiadvány eligazító, szemléletet és magatartást befolyásoló írásai nemcsak hézagpótlók, hanem cselekvésre is ösztönöznek. *Dr. Kákósy Tibor* megfogalmazása szerint „a megelőzés... csak a műszaki, gazdasági és egészségügyi szakemberek együttes, összehangolt tevékenysége esetén lehet igazán hathatós, eredményes”.

(Ref.: *dr. Csötönyi J.*)